

บทบาทของทหารกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้งในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2526

จากข้อมูลและบทวิเคราะห์ดังกล่าว นำไปสู่การศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองของทหารในช่วงหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2516 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2526 ซึ่งมูลเหตุที่ผู้เขียนมุ่งประเด็นศึกษาเฉพาะการเลือกตั้ง พ.ศ. 2526 นั้นมีอยู่ 3 ประการคือ

1. การเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2518, 2519 นั้น แม้จะมีพรรคการเมืองเข้าร่วมแข่งขันทางการเมืองและมีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้องก็ตาม แต่ก็อยู่ในข่ายที่ไม่สามารถพิจารณาเปรียบเทียบได้ เนื่องจากในช่วงการเลือกตั้งดังกล่าวนั้น บทบาททางการเมืองของทหารถูกจำกัดไม่อยู่ในสภาพที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากข้อโต้แย้งและการคัดค้าน
2. ในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2522 นั้น แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากคณะทหารไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าในอดีต (ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2512) กล่าวคือเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติและอำนาจของคณะปฏิวัติยังมีอิทธิพลครอบคลุมมาถึงการเลือกตั้ง จนกระทั่งเป็นที่คาดได้ว่าผู้ที่จะเป็นรัฐบาลต่อไปก็คือบุคคลจากคณะทหารที่ทำการรัฐประหารนั่นเองก็ตาม แต่ในช่วงการเลือกตั้งดังกล่าว ไม่มีพรรคการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพราะยังไม่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองการเลือกตั้ง เป็นไปในนามของกลุ่มทางการเมือง ซึ่งรวมถึงกับขึ้นโดยไม่มีกฎหมายรับรองอย่างเป็นทางการ
3. ในแง่บทบาทของทหารต่อการเลือกตั้งในช่วงก่อนหน้าก็ มีความสัมพันธ์กับบทบาททางการเมืองระดับกว้าง ของกองทัพพอสมควร ซึ่งมีความแตกต่างในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว กล่าวคือ ในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2500-พ.ศ. 2512 นั้น คณะทหารสามารถที่จะเข้ายุ่งเกี่ยวทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ และมีความชอบธรรมพอสมควร การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของบรรดาผู้นำทหารทั้งหลายในช่วงก่อน 14 ตุลาคม 2516 นั้น สามารถกระทำได้โดยปราศจากข้อโต้แย้ง ในขณะที่ในช่วงการเลือกตั้งภายหลังจาก พ.ศ. 2516 เป็นต้นมานั้นบทบาทของทหารในทางการเมืองไม่อาจที่จะเข้ายุ่งเกี่ยวได้อย่างเป็นทางการ ผู้นำทหารไม่สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังที่ได้ศึกษามาแล้ว

จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางอื่น ๆ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป เพื่อให้ทหารได้รับความชอบธรรมในระดับหนึ่งในการการเมือง แต่อย่างไรก็ดี ก็คงจะเป็นรูปแบบหรือแนวทางที่แตกต่างไปจาก เดิมพอสมควร จะได้พิจารณาในรายละเอียดต่อไป

7.1 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในการจัดตั้งพรรคการเมืองทหาร

การเปลี่ยนแปลงในปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว มีผลทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหาร ที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้งในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ.2516 ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา มีการเลือกตั้งและมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองภายหลังจากนั้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

7.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีบทบัญญัติบางประการที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งมีผลกระทบต่อเงื่อนไขการก่อตั้งพรรคการเมืองที่สำคัญมี 2 ประการคือ

1. รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2521 ไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำมาสมัครรับตำแหน่งทางการเมืองได้ในขณะที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2512 ไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามสำหรับกรณีดังกล่าว

2. รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2521 มิได้ให้อำนาจวุฒิสภาเท่าเทียมกับสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งมีจำนวนที่ไม่ได้สัดส่วนซึ่งกันและกัน โดยที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495 ซึ่งใช้ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2500 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2511 ที่ใช้ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2512 ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจวุฒิสภามากพอ ๆ กับสภาผู้แทนราษฎร

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อระบบพรรคการเมืองของทหารใน 2 ประเด็นคือ

1. การไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำเข้ามามีตำแหน่งทางกษรเมือง ทำให้ นายทหารประจำการที่อยู่ในลายคุมกำลังต่าง ๆ ไม่อาจที่จะมีตำแหน่งที่พรรคการเมืองได้ ซึ่งจะ เป็นผลที่แตกต่างไปจากพรรคการเมืองของทหารเท่าที่เคยมีมา คือบรรดาผู้นำพรรค หรือ คณะกรรมการบริหารที่สำคัญ ๆ ส่วนใหญ่เป็นนายทหารประจำการ

2. การลดอำนาจวุฒิสมาชิก ซึ่งเป็นสภาแต่งตั้งและผู้นำทหารสามารถควบคุม และ ใช้อิทธิพลได้นั้นทำให้ผู้นำทหารขาดอำนาจต่อรองในรัฐสภา และทำให้ไม่อาจที่ควบคุมกระบวนการ ในรัฐสภาได้อย่างเด็ดขาด ในขณะที่พรรคการเมืองทหารนั้นต้องอาศัยเสียงสนับสนุนจากสภา แต่งตั้งด้วย เพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปได้โดยราบรื่น

7.1.2 การเติบโตและเพิ่มขยายบทบาททางการเมืองของพรรคการเมือง และกลุ่มพลังทางการเมืองอื่น ๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มากขึ้น มีผลให้พรรคทหาร หรือแนวร่วมของทหารมีข้อจำกัดในการแสดงบทบาททางการเมือง ทั้งนี้เนื่อง จากพรรคทหารนั้นอาศัยเงื่อนไข การปิดกั้นการรวมตัวของพรรคการเมืองอื่นพอสมควรจึงจะ สามารถจัดตั้งและได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง กล่าวคือ พรรคเสรีมนังคศิลาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น ได้โอกาสจากการที่คณะรัฐประหาร พ.ศ. 2494 สั่งห้ามการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งทำให้พรรคฝ่ายค้าน หรือนักการเมืองกลุ่มอื่น ๆ ไม่สามารถรวมตัวได้เป็นกลุ่มก้อน จัดตั้ง พรรคการเมืองโดยรวบรวม สส. ในสภาเข้ามาทำหน้าที่พรรคของรัฐบาลก่อน คือมาเป็นสมาชิก ในคณะกรรมการนิติบัญญัติของรัฐบาล แล้วจึงพัฒนามาเป็นพรรคการเมือง ในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร ก็เช่นเดียวกัน ได้อาศัยอำนาจของคณะปฏิวัติที่ไม่อนุญาตให้มีการชุมนุมทางการเมืองได้ รวบรวมสมาชิกจัดตั้ง เป็นพรรคการเมืองได้ก่อน จึงสามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้และมีความ คาดหมายได้ว่า จะได้รับชัยชนะ

ในปัจจุบันโดยเฉพาะหลังจากปี 2516 เป็นต้นมา บรรดาพรรคหรือกลุ่มพลังทาง การเมืองได้มีโอกาสพัฒนาบทบาททางการเมืองของตนเองอย่างกว้างขวาง และค่อนข้างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการทำรัฐประหารเกิดขึ้นแทรกในระหว่างช่วงเวลาบางช่วง แต่จากข้อจำกัดของ คณะรัฐประหารในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ไม่สามารถที่จะทำให้พรรคการเมืองยุติบทบาท และอิทธิพลทางการเมืองลงได้ จึงทำให้ทหารมีข้อจำกัดในการที่จะลงแข่งขัน ในการเลือกตั้ง และในรัฐสภา เนื่องจากไม่อาจที่จะรวบรวมนักการเมือง หรือ สส. เพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ให้เรียบร้อยก่อนที่กลุ่มหรือพรรคการเมืองอื่น ๆ จะตั้งตัวได้

7.1.3 ความชอบธรรมในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหาร ที่เปลี่ยนแปลง ไปทำให้การยอมรับทหารประจำการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของประชาชนมีน้อยลง พรรค ทหารมีปัจจัยที่สำคัญและมีเครื่องมือในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ที่ทหารและข้าราชการประจำ เป็นส่วนใหญ่ทหารจึงไม่อาจตั้งพรรคการเมืองขึ้นได้ในลักษณะ เดิม

7.1.4 การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างอำนาจของกองทัพ ซึ่งขาดเอกภาพ และผู้นำในกองทัพไม่อาจที่จะครอบครองหรือควบคุมกองทัพได้อย่างสมบูรณ์ทำให้ทหารมีข้อจำกัด ในการใช้กองทัพ เป็นพลังหนุนทางการเมืองให้พรรคการเมืองได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของ พรรคการเมือง ทหารดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

7.1.5 การเปลี่ยนแปลงในเชิงศูนย์อำนาจทางการเมือง ซึ่งแต่เดิมเคยอยู่ที่ข้าราชการมาอยู่ที่นักรการเมืองโดยตรงดังที่กล่าวไว้แล้ว ทำให้ทหารขาดความมั่นใจว่าพรรคการเมืองที่จัดขึ้นจะสามารถดึงดูดจิตใจและการยอมรับจากประชาชนได้มากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ มากน้อยเพียงใดหรือไม่

7.1.6 ผู้นำทหาร ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของพรรคการเมืองทหาร ก็คือต้องจัดตั้งในขณะที่ผู้นำพรรคที่เป็นทั้งผู้นำทางการเมือง และมีอิทธิพลในทางการเมืองทหารอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถควบคุมกองทัพให้เป็นไปตามความต้องการได้ แต่ปรากฏว่าผู้นำทางการเมือง และผู้นำทางกองทัพในช่วงหลังนี้ ไม่มีความสัมพันธ์กันมากนัก และในประการที่สำคัญคือผู้นำทางการเมืองจึงเป็นทหารในช่วงหลังต้องพึ่งพาพรรคการเมืองอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นฐานสนับสนุนในรัฐสภา ดังนั้นการจัดตั้งพรรคการเมืองทหารซึ่งมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองในสภาซึ่งจำเป็นจะต้องรวบรวมเอา สส. ในสภาเหล่านั้นมาเป็นสมาชิก ซึ่งผู้นำกระทำได้ยาก อย่างน้อยที่สุดก็จะต้องเกิดความขัดแย้งกับบรรดาผู้นำพรรคการเมืองที่ร่วมจัดตั้งรัฐบาลนั้น ๆ และอาจมีผลกระหน่ำต่อเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำทหารที่เป็นผู้นำทางการเมืองด้วย

นอกจากนี้ประเด็นที่เกี่ยวกับการก่อตั้งพรรคการเมืองของทหาร ที่มีลักษณะเป็นการรวมตัวของนักรการเมือง เพื่อสนับสนุนผู้นำการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองในสภา ก็มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ศูนย์อำนาจทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ลุ่มนักรการเมือง ก่อให้เกิดผู้นำทางการเมืองอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลพอสมควร เช่น หัวหน้าพรรคการเมืองใหม่ ๆ แตกต่างจากอดีตที่ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะโดดเด่นและมีบทบาทสูงกว่าคนอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด จนสามารถโน้มน้าว หรือเปลี่ยนใจให้สมาชิกในสภาแปรพักตร์มาร่วมสนับสนุนด้วย

7.1.7 ปัจจัยเกี่ยวกับประชาชน ปัจจัยที่สำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้ทหารสามารถก่อตั้งพรรคการเมืองได้คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับประชาชนซึ่งแต่เดิมเคยมีค่านิยมในการเลือกตั้งที่ยึดถือด้วยอคติมากกว่าระบบพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองนั้นยังอยู่ห่างไกลจากประชาชนมาก แต่ในปัจจุบันพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้พยายามขยายฐานของพรรคออกสู่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น อันที่จะมีลักษณะ เป็นเพียงที่รวมกลุ่มของนักรการเมืองในสภาเท่านั้น ทำให้ทหารไม่อาจใช้เงื่อนไขดังกล่าวในการแสวงหาสมาชิกพรรคที่จะสามารถชนะการเลือกตั้ง และ เข้ามามีที่นั่งในสภาได้อย่างสมบูรณ์

จากเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งมีผลกระทบคือเงื่อนไขการจัดตั้งพรรคการเมืองของทหารทำให้ในช่วงการเลือกตั้งที่จะกล่าวถึงคือ การเลือกตั้งใน พ.ศ. 2526 ี่ทหารไม่อาจเข้ามีส่วนร่วมได้ ในระดับที่แข่งขันทางการเมืองโดยตรง กล่าวคือ ไม่สามารถรวบรวมสมาชิกจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองได้เหมือนสมัยก่อน ดังนั้น ทหารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการมีบทบาททางการเมืองใหม่ ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในบทต่อไป

นอกจากนี้ระบบการเลือกตั้งก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยที่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ปี 2521 ี่ได้เน้นหนักในการให้ความสำคัญ และเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่พรรคการเมือง ด้วยการกำหนดให้ผู้สมัครตรงสังกัดพรรคการเมือง และการเลือกตั้ง ต้องใช้วิธีการเลือกเป็นพรรค ถ้าผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจะลดคะแนนให้พรรคใด ในเขตเลือกตั้งของตนก็หมายความว่า พรรคนั้นทั้งหมดจะ เป็นผู้ได้รับคะแนนเสียงนั้น ๆ

จากระบบการเลือกตั้ง และจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ มีผลกระทบโดยตรงต่อบทบาทของทหารในทางการเมือง คือ

1. ทหารจะไม่สามารถที่จะ เข้าร่วมในการกำหนดกฎ กเกณฑ์หรือควบคุมกระบวนการออกกฎหมาย และการดำเนินงานทางรัฐสภา ได้อย่างเป็นทางการ นอกจากการสำแดงพลังแฝงในรูปของการใช้อิทธิพลบีบบังคับรัฐบาลนอกสภา ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้มีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกี่ยวกับ เอกภพ และความเข้มแข็งของกองทัพด้วย

2. การจัดตั้งรัฐบาลโดยรัฐสภาซึ่งเป็นผลจากการเลือกตั้งครั้งใหม่ที่จะมีขึ้นนี้ ทหารจะสามารถมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการได้น้อย เนื่องจากบทบาทต่าง ๆ ทั้งตามรัฐธรรมนูญ และตามสภาพแวดล้อมทางการเมืองต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป จึงจะมีผลต่อโอกาสและความสามารถในการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การศึกษาผลประโยชน์ เพื่อให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของทหาร

3. ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ภายหลังจากการเลือกตั้งครั้งนี้ จะมีแนวโน้มของวิวัฒนาการในทางการเมืองไปในทางที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการที่ทหารจะเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง เพราะระบบพรรคการเมือง และระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่าง ๆ ความระบอบประชาธิปไตยและตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จะเข้ามาดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ ของการเมืองต่อไป โดยที่ทหารจะไม่มีโอกาสเข้าร่วมเพื่อสนับสนุนหรือเปลี่ยนแปลงผลการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของทหารได้มากเท่าที่ควร

7.2 บทบาทของทหารก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2520

จากการศึกษาในเบื้องต้น พบว่า ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2521 ปี ทหารไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อเข้าร่วมแข่งขันในทางการเมือง ในช่วงการเลือกตั้งครั้งใหม่ที่จะมีมาก ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลาย ๆ ประการดังได้กล่าวไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลเหตุที่สำคัญที่สุดก็คือ การสิ้นอายุขัยเฉพาะกาลตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ซึ่งจะมีผลให้อำนาจของวุฒิสภา ซึ่งเป็นสภาแต่งตั้งมีคณ้อยลง และข้าราชการประจำไม่สามารถที่จะเข้ามามีตำแหน่งการเมืองได้

และจากผลของระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทหารจะสามารถมีบทบาททางการเมืองในรัฐสภาได้ 2 ระดับเท่านั้น กล่าวคือ

ระดับที่ 1 เป็นระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวกว้าง และอย่างไม่เป็นทางการ ด้วยการใช้อิทธิพลในฐานะที่เป็นกลุ่มซึ่งมีอาวุธและกำลังอยู่ในมือ เพื่อมีบังคับรัฐบาลให้ดำเนินนโยบาย ให้เป็นไปตามความประสงค์ของคน แต่บทบาทในด้านนี้ทหารจะมีข้อจำกัดทางด้านรัฐสภา เพราะการปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ของรัฐบาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบต่อสภาด้วย จึงจะถูกต้องตามกฎหมาย

ระดับที่ 2 การใช้อิทธิพลกับพรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมือง ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจจะเป็นการสนับสนุนให้นักการเมืองพลเรือน จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีแนวทางสอดคล้องกับทหารโดยการรณรงค์หาเสียงให้ได้รับเลือกตั้งให้มากที่สุด หรือประการสุดท้ายด้วยการให้ตัวแทนซึ่งเป็นนักการเมืองพลเรือนที่ได้รับเลือกตั้งเป็น สส. ในสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการรวบรวมสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ และดำเนินงานภายใต้การควบคุมของทหารในนามของพรรคการเมืองพลเรือนหรือจะใช้ทั้ง 3 วิธี

ข้อดีสำหรับทหารในด้านนี้ก็คือ จะสามารถควบคุมการดำเนินงานของรัฐสภา ตลอดจนการจัดตั้งรัฐบาลและการควบคุมหรือให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของทหารได้ต่อไป

แต่การดำเนินงานในระดับนี้ ก็มีข้อจำกัดอีกหลายประการกล่าวคือ ประการที่สำคัญที่สุด พรรคการเมืองที่ทหารจะให้ความสนับสนุนหรือช่วยเหลือหรือจัดตั้งขึ้นมาจะต้องมีความมั่นใจได้ว่า จะชนะการเลือกตั้งได้มากที่สุดจนกระทั่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้และมีเสียงข้างมากใน

รัฐสภา ซึ่งคงจะกระทำไต่ถาม เนื่องจากการเติบโตของพรรคการเมืองดังกล่าว และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เปิดกว้างขึ้น โอกาสที่พรรคหนึ่งพรรคใดจะได้รับเลือกเข้ามามีที่นั่งในรัฐสภา จน เป็น เสี่ยงข้างมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้นั้นมีเท่า ๆ กัน มิใช่จะมีเพียงพรรคหนึ่งพรรคใดเพียงพรรคเดียว หรือจะมีเพียงกลุ่มการเมืองของผู้นำทหารเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่จะได้รับการคาดหมายได้ว่าจะได้รับกษรเลือกตั้งมากที่สุด เหมือนสมัยของผู้นำทหารในอดีต ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดในด้านความชอบธรรมของการเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองโดยตรงของข้าราชการประจำและทหารดังกล่าวด้วย

การสนับสนุนให้นักการเมืองพลเรือนผู้หนึ่งผู้ใดจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาในนามของพรรคการเมืองทหารนั้น ทหารก็จำเป็นที่จะต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะให้พรรคการเมืองดังกล่าวมีชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งก็จะต้องเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียง หรือพยายามสนับสนุนให้พรรคดังกล่าวได้รับความนิยมจากประชาชนในด้านนี้ทหารมีอุปสรรคในแง่ที่ไม่สามารถจะกระทำได้โดยตรง เพราะขาดความชอบธรรมและไม่สามารถที่จะกำหนดความเป็นไปของการเมืองได้อย่างเด็ดขาดเหมือนสมัยก่อน พ.ศ. 2516 ดังนั้นบทบาทในด้านนี้ของทหารกับพรรคการเมืองจึงต้องมีความระมัดระวัง

นอกจากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง และการเลือกตั้ง 2 ระดับดังกล่าว ทหารก็สามารถมีบทบาทได้ในอีก 2 ประการ ซึ่งอาจถูกตั้งคำถามกฎหมาย และมีความชอบธรรมพอสมควร ได้แก่

1. การปฏิวัติรัฐประหาร เพื่อล้มระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง และรัฐธรรมนูญ แล้วสร้างระบบขึ้นใหม่ โดยการวางหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของทหาร

2. การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้บทบัญญัติต่าง ๆ เป็นไปตามที่ทหารต้องการ เช่นเดียวกันกับข้อที่จะได้ทำการศึกษาบทบาทของทหารในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2526 นั้น เห็นสมควรที่จะได้ศึกษาถึงบทบาทของทหารทางการเมืองในระดับกว้างก่อนเพื่อทราบถึงผลกระทบที่จะมีขึ้นในภายหลัง

เป็นที่ทราบกันดีว่า ความชอบธรรมในการเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองของทหารในช่วงระยะเวลา หลังจากปี 2516 เป็นต้นมา มีน้อยลงไปมาก เมื่อสภาพแวดล้อมในทางการเมืองต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะดังกล่าว ทหารจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้าง

เงื่อนไขใหม่ ๆ ในทางการเมือง เพื่อเรียกร้องความชอบธรรมและความถูกต้องตามกฎหมาย
ของบทบาทต่าง ๆ

7.2.1 การปรับปรุงเงื่อนไข เงื่อนไขแรกที่ทหารมีการปรับเปลี่ยนก็คือ

การอาศัยสถานการณ์สู้รบกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และสถานการณ์เกี่ยวกับความมั่นคง
ของชาติให้เป็นประโยชน์ กล่าวคือ ในทางการเมืองต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เปลี่ยน
ยุทธวิธีจากการทหารนำการเมืองมา เป็นการเมืองนำทหาร¹ โดยการผลักดันให้รัฐบาลหันมาให้ความ
สนใจกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ด้วยการออกเป็นคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่อง
การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์

นโยบาย 66/2523 นี้ เป็นอีกก้าวหนึ่งของคณะทหารที่พยายามจะเข้ามามีบทบาท
ทางการเมือง กล่าวคือ ทหารได้ใช้อิทธิพลผลักดันให้นายกรัฐมนตรีออกเป็นคำสั่ง ซึ่งมีใจความ
ส่วนใหญ่เน้นหนักให้มีการเร่งปราบปรามคอมมิวนิสต์ด้วยการแก้ไขปัญหาทางการเมือง² กองทัพบก
เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง

การออกคำสั่ง 66/2523 นี้ มีความสำคัญในเชิงนโยบายเพราะนอกจากจะมีการกำหนด
วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการชี้แนะอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนแล้ว คำสั่งนี้ยังมีลักษณะเป็นนโยบาย
ระดับชาติ ซึ่งครอบคลุมกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ในกองทัพบกเท่านั้น การออก
คำสั่งจึงเป็นคำสั่งนายกรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนาม โดยมอบหมายให้สภาความมั่นคง
แห่งชาติรับผิดชอบในแง่นโยบาย³ และให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งเป็นหน่วยงาน
ของกองทัพบก เป็นกองอำนวยการเฉพาะกิจ รับผิดชอบในการปฏิบัติการตามนโยบายและการสั่งการ
ตลอดจนการประสานงานของ กระทรวง ทบวง กรม และองค์การที่เกี่ยวข้อง⁴ คำสั่งนี้ให้อำนาจ
แก่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ในการให้คู่-โทษที่เป็นผลต่อข้าราชการพลเรือน
ตำรวจ ทหารและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป
(ผู้บัญชาการทหารบกโดยตำแหน่ง) ได้แต่งตั้งจากส่วนราชการต่างๆ มาปฏิบัติงานด้วย และใน
การสนับสนุนงบประมาณในการต่อสู้ เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์⁵ เป็นเรื่องที่มีความเร่งด่วนเป็นพิเศษ

¹ เรื่องเดียวกัน.

² โปรดดูภาคผนวก ก.

³ ข้อ 5.5.

⁴ ข้อ 5.5.

⁵ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "ยังเติร์ก...", หน้า 76.

การผลักดันออกมาเป็นคำสั่งที่ ๘๘/๒๕๒๓ ดังกล่าวนี้ เกิดจากพื้นฐานแนวความคิดที่ว่า ปัญหาพื้นฐานของชาติที่แก้ไม่ตก เพราะระบบการปกครองไม่เอื้ออำนวยต่อการแก้ปัญหาได้มีผล ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สามารถขยายขอบเขตของงานทางการเมืองได้มากยิ่งขึ้น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น โดยเห็นว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีศักยภาพที่จะทำสงครามเพื่อยึดอำนาจรัฐได้ ทั้งนี้เพราะพรรคคอมมิวนิสต์มียุทธศาสตร์ ยุทธวิธีทางทหาร และทางการเมือง รวมทั้งทางสากลที่เป็นระบบ เป็นขั้นตอน ดังนั้นจึงต้องให้ฝ่ายรัฐบาลมียุทธศาสตร์ และยุทธวิธีทางการเมืองการทหาร ตลอดจนนโยบายระดับชาติที่เป็นระบบด้วย¹

คำสั่งดังกล่าวนี้ กำหนดวัตถุประสงค์หลักว่า เพื่อยุติสถานการณ์ลดความปฏิวัติของ คอมมิวนิสต์อันมีความสำคัญ และเป็นภัยต่อความมั่นคงอย่างที่สุดของประเทศให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว โดยระบุไว้ว่า

"ต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็วด้วยการรุกรานทางการเมืองอย่างเต็มเนื้อ เน้นหนักการปฏิบัติทั้งปวงเพื่อลดการทำลาย ขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ เพื่อประชาชนด้วยนโยบายเป็น กลาง และขยายผลจากโอกาสที่เปิดให้เพื่อเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ด้วย อาวุธมาเป็นการต่อสู้ในแนวทางสันติ"²

นโยบายตามคำสั่งนี้จัดว่าเป็นก้าวกระโดดที่สำคัญที่สุดของนโยบายทางการเมืองของไทย ที่สำคัญคือ การยอมรับและตระหนักในความสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงเป็น การเผชิญกับความเป็นจริงที่ผู้นำทางการเมืองไทยพยายามหลีกเลี่ยงมาโดยตลอด การกำหนด นโยบายในเรื่องนี้ จึงเป็นผลรวมของความพยายามของทหารประชาธิปไตยที่ต้องการให้ผู้นำ ระดับชาติ และรัฐบาลมีแนวทางการแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

นอกจากนี้ใจความในคำสั่งดังกล่าว ในส่วนที่น่าสนใจและเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยให้กอง ทักษิณพมมาท ในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าวได้แก่ ข้อความในข้อ ๔.๕ มีใจความว่า

¹ เรื่องเดียวกัน.

² บทนำของคำสั่งที่ ๘๘/๒๕๒๓ โปรดดูภาคผนวก ก.

"สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการประชาธิปไตยโดยทั้งสิ้นที่มีอยู่โดยคำนึงถึงสิทธิ และผลประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นนั้น ๆ อันพึงจะมีให้ระมัดระวังและอย่าสับสนระหว่างขบวนการประชาธิปไตยกับขบวนการคอมมิวนิสต์ที่แอบแฝงโดยยกประชาธิปไตยนำหน้า"

จากข้อความดังกล่าว แสดงถึงการให้รัฐ เข้าจัดตั้งขบวนการประชาธิปไตยในกลุ่มหลังต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล โดยให้กองทัพมีบทบาทในการดำเนินงานดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าวนี้

และ "ข้อ 5.3 กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน เป็นกองอำนาจการเฉพาะกิจ มีผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอัน เป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป เป็นผู้บังคับกับการรับผิดชอบในการปฏิบัติตามนโยบายและการสั่งการ ตลอดจนการประสานงานของกระทรวง ทบวง กรม และองค์การที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ในการให้คู่มือ-โทษที่เป็นผลถึงข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอัน เป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไปได้แต่งตั้งจากส่วนราชการต่าง ๆ มาปฏิบัติงาน"¹

"บรรดาคำสั่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ให้เป็นอันยกเลิก"² ซึ่งแสดงถึงความสำคัญอย่างยิ่งของคำสั่ง หรือนโยบายนี้ ซึ่งสามารถหักล้างคำสั่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับอื่น ๆ ได้ ซึ่งนับเป็นผลงานก้าวแรกของคณะทหารในการผลักดันให้นโยบายดังกล่าว มีผลในทางปฏิบัติ กล่าวคือ สามารถบังคับใช้ได้ในทุกกรณีซึ่งจะมีผลถึงความพยายามที่จะนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะได้อีกต่อไป นโยบายดังกล่าวให้หน่วยราชการทุกหน่วยถือปฏิบัติ จึงจะมีผลให้กองทัพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพบก มีอำนาจ เข้าควบคุมหน่วยราชการหรือหน่วยงานบริหารของประเทศในทูลส่วนให้ยอมตามคำสั่งการใด ๆ ของกองทัพดังกล่าว

เมื่อเปรียบเทียบกับผู้นำทางทหารหรือกองทัพในสมัยก่อน ปี พ.ศ. 2516 จะพบว่า ผู้นำทหารที่จะก้าวเข้ามาบริหารทางการเมือง มีความชอบธรรมโดยอัตโนมัติที่จะกระทำการใด ๆ ในทางการเมืองได้โดยไม่ต้องแสวงหาแนวทางหรือความชอบธรรมจากเงื่อนไขอื่นใด แต่ในสมัยปัจจุบันกองทัพต้องใช้ความพยายามปรับปรุงเงื่อนไขต่าง ๆ รวมถึงการใช้อิทธิพลที่แฝงเร้น เพื่อผลักดันให้นายกรัฐมนตรีออกเป็นคำสั่งดังกล่าว ซึ่งมีผลทำให้กองทัพมีความชอบธรรมพอสมควร

¹ ภาคผนวก ก .

² ภาคผนวก ก .

ที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือแม้แต่ประชาชนยอมรับหรือยอมรับปฏิบัติตาม คำสั่งดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี ทหารก็ยังมีข้อจำกัด คือ สามารถมีบทบาทได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เท่าที่ขอบเขตของคำสั่งดังกล่าวเปิดโอกาสให้แต่ยังไม่อาจที่จะเข้าควบคุมกระบวนการในรัฐสภา ให้ดำเนินการตามคำสั่งหรือนโยบายดังกล่าวได้

ความพยายามในขั้นตอนนี้ค่อนข้างก็คือ การเรียกร้องเพื่อให้นโยบาย 66/2523 และ 65/2525 นี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนหรือกลุ่มพลังอื่น ๆ โดยทั่วไป โดยการอาศัยสภาพที่นโยบายดังกล่าวมีฐานะเป็นนโยบายของทางราชการกองทัพบกจึงได้ใช้อำนาจนี้สั่งการให้หน่วยราชการต่าง ๆ ปฏิบัติให้เป็นไปโดยอ้างคำสั่งดังกล่าว นอกจากนั้นก็ใช้ความพยายามเผยแพร่ นโยบาย 66/2523 ดังกล่าวนี้ให้กว้างขวางออกไปในหมู่ประชาชนทั่วไป และโดยคำสั่ง 66/2523 มีลักษณะและวิธีการแก้ปัญหาที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จึงได้รับการยอมรับในหมู่ประชาชน นิสิต นักศึกษา พ่อสมควร กระบวนการสร้างเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งเป็นผลมาจากความพยายามของทหาร ที่จะก้าวเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง โดยอาศัยคำสั่งของนายกรัฐมนตรี้ ดังกล่าวนี้ มีผลให้ ทหารเกิดความชอบธรรมในแนวทางปฏิบัติ กล่าวคือ สามารถกระทำการใด ๆ ได้ภายในขอบเขต ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

7.2.2 การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การใช้นโยบาย 66/2523 ได้ถูกนำมาเผยแพร่ และมีบทบาทอย่างสูงยิ่งในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2526 ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า ในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งต่อไปนี้ ทหารจะถูกจำกัดบทบาทอย่างมากมาให้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวได้อย่างเป็นทางการ ดังนั้นทหารจึงมีทางเลือกเฉพาะหน้าอยู่ 2 วิธี คือ การปฏิวัติ และการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าว ในกรณีของการปฏิวัติทหารจำเป็นที่จะต้องมั่นใจด้วยว่ากองทัพ มีเอกภาพพอเพียงและมีความสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ตลอด การกบฏวันที่ 1-3 เมษายน 2524 ที่ผ่านมาซึ่งเป็นความพยายามของกลุ่มนายทหารที่คุมกำลังจำนวนมากพอสมควร ก็ยังต้อง ประสบความล้มเหลว ดังนั้นจึงเหลือบทบาทในทางที่ 2 คือ ความพยายามผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งขอลำดับ เหตุการณ์โดยสรุปดังนี้

เดือนสิงหาคม 2525 พอ.พล. เริงประเสริฐวิทย์ ได้พยายามเผยแพร่แนวความคิด ที่สนับสนุนการคงอำนาจวุฒิสมาชิกให้อยู่ต่อไป และให้เหตุผลว่าควรขยายบทบาทเฉพาะการรัฐธรรมนูญที่กำลังจะสิ้นสุดลงให้ไปต่อไปอีก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ได้มีการแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร

และในเดือนเดียวกัน ได้มีนักการเมืองบางคนที่เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ
ในส่วนของการเลือกตั้ง ได้แก่ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย ซึ่งเสนอให้
รัฐบาลแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าว

เดือนกันยายน 2525 พล.ต.ฉัตร ฤกษ์วณิช ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์
วุฒิสมาชิกและกรรมาธิการในรัฐสภา แสดงทรรศนะในที่ประชุมกรรมาธิการว่า เห็นด้วยกับการ
เปลี่ยนแปลงการเลือกตั้ง เป็นแบบแบ่งเขต เรียงเบอร์¹

นายเปรม มาลากุล ณ อยุธยา สส. พรรคสยามประชาธิปไตย ได้เคลื่อนไหวรวบรวม
รายชื่อ สส. เพื่อขอให้สภาเปิดสมัยประชุมวิสามัญ เพื่อพิจารณาเรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญ

พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกได้ให้สัมภาษณ์ว่า ถ้าหากมีการเปิด
ประชุมก็จะไปร่วมด้วย และในเวลา 19.00 น. วันนั้น ได้มีการสังสรรค์กันในระหว่างวุฒิสมาชิก
ที่โรงแรมนิวอัมรินทร์ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการสังสรรค์เพื่อรวบรวมรายชื่อขอเปิดสภาพร้อมกับ สส.

วันที่ 12 มกราคม พลตรี ฉัตร ฤกษ์วณิช ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า
เห็นดีกับความเห็นของ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ทุกประการ และขอสนับสนุนอย่างเต็มที่
โดยระบุว่าที่ตนกล่าวไว้ในฐานะทหาร และวุฒิสมาชิก เพราะการเลือกตั้งแบบรวมเขต เบอร์เดียวนี้
เป็นแบบใหม่เร็วเกินไปสำหรับประเทศไทย และขัดกับหลักปฏิบัติด้วย นอกจากนี้ได้กล่าวไว้ว่าทหารมี
หน้าที่รักษาราชบัลลังก์ และความสงบเรียบร้อย หากสถานการณ์เลวร้ายเกินไปจนถึงขั้นอันตราย
ต่อความมั่นคง ทหารก็อาจจะต้องออกมาเอ็กเซอร์ไซส์²

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้แสดงทรรศนะโดยให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวว่า เป็นสิทธิของ
สส. ตามรัฐธรรมนูญที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ และเห็นดีกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะประชาชน
ไม่เคยชินกับการเลือกตั้งแบบรวมเขต เบอร์เดียว

วันที่ 13 มกราคม พลเอกสายหยุด เกิดผล ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น และเป็น
วุฒิสมาชิกด้วยกล่าวว่า หน้าที่ของทหาร คือ รักษาความสงบเรียบร้อยร่วมกับสาขปกครองบ้าน เมือง
ทหารไม่ควรใช้เวลาศึกษาและเครื่องมือเครื่องมือมุ่งไปทางด้านนี้ ควรให้นักการเมืองดำเนินการ
กันเอง

¹ สยามจดหมายเหตุ เล่มที่ 8-16, ปีที่ 16 (พ.ศ. 2526).

² เรื่องเดียวกัน.

วันที่ 16 มกราคม 2526 พลตรี ศิริจิตร กุลละวณิช, นายอุกฤษ มงคลนาวิน และ รศ.ดร.พิษณุ เครื่องงาม ได้ร่วมกันออกรายการสนทนาวิทยุบ้านเมือง โดย พลตรีศิริจิตร กล่าวว่า ขอเอาเกียรติเป็นเดิมพันว่า ทหารมีข้อมูลที่จะมีการทุ่มเงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งแบบรวมเขตเบอร์เดียว และจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคง

วันที่ 17 มกราคม 2526 นายพิภพ อะลิตีรัตน์ โฆษกพรรคประชากรไทย เปิดเผยว่า พรรคได้ประชุมมา 2 ครั้งแล้ว มีมติยืนยันว่า ถ้าแก้รัฐธรรมนูญให้มาเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ พรรคเอาด้วยทันที ส่วนเรื่องอื่นยังไม่หยุดกัน

พรรคชาติไทยออกแถลงการณ์ว่า ไม่ขัดข้องที่จะร่วมเปิดประชุมสภาสมัยวิสามัญเพื่อแก้ไขเรื่องการเลือกตั้งที่เห็นว่าเหมาะสม หากให้เลือกเป็นแต่ละเขตมีผู้แทน 1 คน ก็จะมีดี ส่วนสาระสำคัญอื่น ๆ ในการแก้ไขนั้น พรรคจะต้องพิจารณาให้รอบคอบเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนให้มากที่สุด

วันที่ 20 มกราคม 2526 พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้ออกปราศรัยทางโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 5 ในโอกาสที่ขอลาออกจากตำแหน่งวุฒิสมาชิก โดยได้แถลงเหตุผลต่าง ๆ ที่ฝ่ายทหารออกโรงมาเคลื่อนไหวให้ สส.ลงชื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยให้เหตุผลที่ลาออกว่า เนื่องจากความคิดเห็นของคนไม่ได้รับการยอมรับ และเห็นว่าถึงจะอยู่ต่อไปก็ไม่อาจทำประโยชน์อะไรได้ เปลืองงบประมาณเปล่า ๆ

21 มกราคม 2526 พลตรีศิริจิตร กุลละวณิช พร้อมด้วยนายทหารที่เป็นวุฒิสมาชิก 8 นาย ได้ขอลาออกจากตำแหน่งวุฒิสมาชิกด้วย คือ พลตรีประชุม พิบูลภานะวัฒน์ พลตรีพิษณุ เหมะบุตร พลตรีวิมล วงศ์วานิช พันเอกสุเทพ สีระรา พันเอกอัครเดช ศศิประภา พันเอกอัมพร เสวต เสรณี พันเอกศักดิ์ศรี แข็งแรง ส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการลาออกว่าไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมบูรณ์

พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์ แจ้งว่ากำลังพยายามหารายชื่อให้ครบ 176 เสียง เพื่อขอเปิดสภาสมัยวิสามัญให้ได้

วันที่ 23 มกราคม พลโทชวลิต ยงใจยุทธ ผู้ช่วยเลขาธิการทหารให้สัมภาษณ์ว่า คอนนี่ไม่ขอยุ่งเกี่ยวอะไรแต่ร้องเป็นทำนองเพลงว่า "ถ้าขาดฉันแล้วเธอจะรู้สึก" 24 มกราคม พลเอกอาทิตย์ ได้ออกแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยยืนยันในแง่ที่จะต้องคำนึงถึง

ความมั่นคงของชาติ พร้อมกับขอให้วุฒิสมาชิกสหกองทัพบกยุติการลาออก สำหรับที่ลาออกไปแล้ว นั้นต้องขอขอบุคคลในความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน และในวันเดียวกันนั้นได้มีวุฒิสมาชิกลาออกอีก 4 คน คือ พลโทสม พัดพันธ์ พลตรีชัยชนะ อาสีงิตร พันเอกเชษฐา ฐานะจาโร และพันเอก วิชาชัย ฉายเหมือนวงศ์

วันที่ 27 มกราคม พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้เรียกพลตรีประมาธ อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี หัวหน้าพรรคชาติไทย เข้าพบเพื่อหารือที่บ้านพักสี่เสาเทเวศน์ เกี่ยวกับการเปิดสภาเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยพลเอกเปรม แจ้งว่าเนื่องจากรัฐบาลได้แถลงทำที่ ไปแล้วว่าจะให้การเปิดสภาเป็น เรื่องของ สส. จึงเห็นควรให้ พลตรีประมาธ อติเรกสาร เป็น ผู้ดำเนินการด้าน สส.ต่อไป

นายกระมล ทองธรรมชาติ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีและวุฒิสมาชิก แถลงว่า คนได้เคย แสดงทรรศนะว่าไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งแบบรวมพรรคหมายเลขเดียวกันและเสนอให้มีการ ยุบสภาเพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งหากสส. ลาออกเกินจำนวนครึ่งหนึ่งก็ยุบสภาได้ แต่ปัจจุบันไม่สามารถทำได้แล้วเนื่องจากสภาเหลือเวลาไม่ถึง 90 วัน และไม่มีสาเหตุที่จะทำ เช่นนั้นด้วย ฉะนั้นจึงเป็นที่ค่อนข้างแน่นอนว่าจะมีการเลือกตั้งแบบรวมเขตหมายเลขเดียว

พลเอกสิทธิ จิรโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แถลงว่า บ้านเมืองควร ได้พัฒนาไปตามลำดับโดยไม่หยุดชะงัก ฉะนั้นรัฐสภาควรอยู่ครบ 4 ปี และมีการเลือกตั้งตามที่ กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญการเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นตอน และหลักการในรัฐธรรมนูญเพียง เพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน คนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

วันที่ 24 มกราคม พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกออกคำสั่งแจงเรื่อง การลาออกของวุฒิสมาชิกว่า คนได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งหมาย ที่จะให้การปกครองของรัฐบาล เพื่อสิ้นบทเฉพาะกาลแล้ว มีเสถียรภาพมั่นคง แดพรรคราการเมือง บางพรรคไม่เห็นด้วย และพยายามปิดเบือนว่าคนหวังจะสร้างอำนาจ ให้วุฒิสมาชิกเพียงอย่างเดียว คนจึงได้แถลงข้อเท็จจริงและลาออกจากตำแหน่งวุฒิสมาชิก เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2526 เพื่อให้ประชาชนทราบเจตนาของตน และไม่ได้ประสงค์ให้วุฒิสมาชิกอื่น ๆ ลาออกตาม อย่งไร ก็ตาม พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ขอขอบพระคุณวุฒิสมาชิกฝ่ายทหารบางคนที่ได้ลาออกแล้ว แต่ขอรับรองวุฒิสมาชิกสังกัดกองทัพบกซึ่งกำลังจะลาออกให้ระงับการลาออกไว้ เพื่อประโยชน์ของชาติ

และสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อประชาชน และขอยืนยันว่า ากองทัพจะปกป้องคุ้มครองรัฐบาลให้บริหารประเทศอย่างมีเสถียรภาพ เพื่อความมั่นคงของชาติตลอดไป¹

พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์ หัวหน้าพรรคสยามประชาธิปไตยพร้อมด้วยคณะได้นำรายชื่อสมาชิกสภาที่ร่วมลงรายชื่อเพื่อขอเปิดประชุมรัฐสภา สมัยวิสามัญยื่นต่อพลตรีศรี สุทัศน์ ณ อยุธยา เลขาธิการรัฐสภา โดยมีเหตุผลว่า เพื่อพิจารณาร่างกฎหมายที่ค้างค้างอยู่เท่านั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการร่วมลงชื่อของวุฒิสมาชิก จากนั้นพันเอกพลได้เปิดเผยว่า รายชื่อที่ยื่นในครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 193 คน เป็นรายชื่อของวุฒิสมาชิก 48 คน โดยได้แบ่งการรวบรวมรายชื่อออกเป็น 6 สายด้วยกัน ได้แก่ สายพรรคประชากรไทย พรรคชาติประชาธิปไตย พรรคสยามประชาธิปไตย พรรคชาติไทย กลุ่มอิสระและสายวุฒิสมาชิก ส่วนเมื่อมีการเปิดประชุมรัฐสภาแล้วจะดำเนินการต่อไปอย่างไรจะพิจารณาเรื่องอะไรบ้าง ต้องรอผลการประชุมระหว่างหัวหน้าพรรคทุกพรรคก่อน

นายมั่น พันธโนทัย เลขาธิการพรรคสยามประชาธิปไตย แถลงว่า ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2526 ได้มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างตัวแทนพรรคการเมืองหลายพรรค คือ พรรคสยามประชาธิปไตย ได้แก่ พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์ หัวหน้าพรรคชาติประชาธิปไตย ได้แก่ นายปิยะ อังกินันท์ กรรมการบริหารพรรค พรรคชาติไทย ได้แก่ นายบรรหาร ศิลปอาชา เลขาธิการพรรค พรรคประชากรไทย ได้แก่ นายพิภพ อธิติรัตน์ รองหัวหน้าพรรค กลุ่มอิสระ ได้แก่ เรืองอากาศศรีบุญยงค์ วัฒนหงส์ ตัวแทนวุฒิสมาชิก ได้แก่ ร้อยตำรวจโทชาญ มนูญธรรม และนายจารุบุตร เรืองสุวรรณ ตัวแทนฝ่ายทหาร ได้แก่ พลตรีศรี วันเพ็ญ

ที่ประชุมได้พิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดแก้ไขรัฐธรรมนูญ และได้ตกลงกันใน 3 ประเด็น คือ

1. ให้แก้ไขวิธีการเลือกตั้ง สส. เป็นแบบแบ่งเขตเรียงหมายเลข แต่พรรคชาติไทยเสนอให้แก้ไขเป็นแบบแบ่งเขตหมายเลขเดียว
2. ให้วุฒิสมาชิกมีสิทธิประชุมร่วมกับ สส. ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล และร่างพระราชกำหนดต่าง ๆ
3. ให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองได้ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้พันเอกพล กับนายบรรหาร เสนอนายกรัฐมนตรี เพื่อเรียกประชุมพรรคร่วมรัฐบาลว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ หากพรรคร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วยก็จะหาเสียงสนับสนุนจากวุฒิสมาชิกให้เพียงพอเพื่อไม่ให้ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องตกไปในสภา

¹ เรื่องเดียวกัน.

วันเดียวกันมีการประชุมพรรคประชาชนไทย ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และสมาชิกส่วนใหญ่เห็นพ้องให้แก้ไขเฉพาะประเด็นการเลือกตั้ง เป็นแบบแบ่งเขตเรียงหมายเลข แต่ไม่เห็นด้วยกับการคงอำนาจวุฒิสมาชิก และให้ข้าราชการประจำเป็นข้าราชการการเมือง

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ ได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารและประสานงานฝ่ายวุฒิสมาชิก โดยมีร้อยตำรวจโทชาย มบุญธรรม เป็นประธานที่ประชุมได้พิจารณาเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยได้กำหนดหลักการกว้าง ๆ ไว้ เพื่อประสานงานกับหัวหน้าพรรคการเมืองดำเนินการเลือกตั้งให้ใช้การแบ่งเขต แต่จะใช้วิธีรวมหมายเลข (หมายเลขเดียว) หรือเรียงหมายเลขก็ได้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องสังกัดพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองจะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งถึงกึ่งหนึ่งหรือไม่ก็นั้น แล้วแต่เสียงส่วนใหญ่ในสภาว่าควรนำมาให้ใช้บังคับทันทีหรือรอไว้ก่อน ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองเล็ก ๆ อาจอยู่ไม่ได้สำหรับอำนาจวุฒิสมาชิกนั้น ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรขยายอำนาจวุฒิสมาชิกออกไปเป็น 4 ปี โดยให้ส่วนร่วมในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณและการไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในรัฐบาลและกฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติและจะไปเข้าร่วมในการพิจารณาพระราชกำหนดทั้งนี้เพื่อรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลและของประเทศ นอกจากนี้ที่ประชุมยังมีความเห็นว่าข้าราชการประจำควรจะได้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองได้ แต่มีเงื่อนไขว่า รัฐมนตรีที่มาจากข้าราชการไม่มีสิทธิพิเศษที่จะดำรงตำแหน่งบริหารในรัฐวิสาหกิจหรือมีสิทธิพิเศษเกินกว่าข้าราชการการเมืองที่มาจาก สส. เว้นแต่กฎหมายรัฐวิสาหกิจจะกำหนดเอาไว้ว่าให้เป็นโดยตำแหน่ง และตามหลักการดังกล่าวที่ประชุมได้มอบหมายให้นายอมร จันทรมบูรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา และพลโทประสิทธิ์ ใจชื่น ไปรวมกันร่างพระราชบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้เปรียบเทียบกับร่างพระราชบัญญัติที่ฝ่ายพรรคการเมืองเสนอขึ้นมา

วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2526 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมแถลงว่า พลโทชวลิต ยงใจยุทธ ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกได้ไปพบคนที่บ้านและได้พูดถึงเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งคนมีความเห็นว่าส่วนใหญ่คงจะไม่มีปัญหาแล้ว สำหรับเรื่องการคงอำนาจวุฒิสมาชิกนั้น คนไม่ขัดข้องแต่เห็นควรให้ลดจำนวนวุฒิสมาชิกลงจากที่มี 3 ใน 4 ของจำนวน สส. เหลือประมาณ 2 ใน 3

นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ แถลงถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวุฒิสมาชิกว่า วุฒิสมาชิกควรจะมาจากประชาชนทุกสาขาอาชีพ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะมีการเปิดประชุมสภาเพื่อขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ หัวหน้าพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งทางฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ควรจะมีการประชุมปรึกษาหารือในรายละเอียดกันก่อนว่าควรจะแก้ไขอะไรบ้าง หากขอแก้ไขไม่ได้จะทำอย่างไรต่อไป และควรจะดำเนินการโดยเร็วที่สุด เพราะวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2526 ก็จะไปเปิดประชุมสภาแล้ว

สำหรับการเคลื่อนไหวมีมติบังคับให้เปิดประชุมสภาเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้ แม้จะอ้างว่าเพื่อดำเนินการแก้ไขวิธีการเลือกตั้งให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น แต่จุดมุ่งหมายที่แท้จริงน่าจะอยู่ที่การยึดอำนาจวุฒิสมาชิก และให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยวิสามัญครั้งที่ 1-2526 ซึ่งเป็นวันแรกของการประชุมสภาสมัยวิสามัญ ณ ดิกรัฐสภา ปรากฏว่ามีกลุ่มหลังต่าง ๆ ประมาณ 500 คน มาชุมนุมที่บริเวณรัฐสภาเพื่อสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ คือฝ่ายหนึ่งสนับสนุนให้แก้ไขทั้ง 3 ประเด็น ทั้งในการเลือกตั้งให้เป็นแบบแบ่งเขต เรียงหมายเลขคงอำนาจวุฒิสมาชิก และให้ข้าราชการประจำเป็นข้าราชการการเมืองได้ แต่อีกฝ่ายแก้ไขเฉพาะประเด็นการเลือกตั้งเท่านั้น

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์ หัวหน้าพรรคสยามประชาธิปไตย นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมยื่นต่อเจ้าหน้าที่รัฐสภา

สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอต่อรัฐสภามีหลักการดังนี้คือ

1. เสนอให้มีการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขต เรียงหมายเลข ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องสังกัดพรรคการเมือง และกำหนดพรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะมี

2. ให้คงอำนาจวุฒิสมาชิกอีก 4 ปี โดยยกเลิกเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ในการพิจารณาร่าง พรบ. อันเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพิจารณาร่างพระราชกำหนด

3. ให้ข้าราชการประจำได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมืองได้ โดยจะต้องเป็นวุฒิสมาชิกด้วย นอกจากนี้ได้เสนอให้ลงมติโดยการลงคะแนนลับ

พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์ หัวหน้าพรรคสยามประชาธิปไตย แถลงว่า มีสส. ร่วมลงชื่อ เสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญจากแทบทุกพรรคทั้งอิสระ ชาติประชาธิปไตย ประชากรไทย สยามประชาธิปไตย และประชากรไทย โดยเป็นสส. จากประชากรไทย 33 เสียง นอกนั้นที่เหลือ 80 เสียง มาจากพรรคข้างต้น

อนึ่งก่อนที่จะมีการเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญได้มีการประชุมร่วมกันของกลุ่มที่ต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้ง 3 พรรค ผู้ที่เข้าร่วมประชุมมี อาทิ เช่น พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์ นายประมวล กุลมาตย์ สส. จังหวัดชุมพร นายวัฒนา อัศวเหม สส. จังหวัดสมุทรปราการ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย นายอมร จันทรสมบูรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาในฐานะวุฒิสมาชิก รวมทั้งพันเอกประสิทธิ์ นาวาวัฒน์ ซึ่ง พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก มอบหมายให้มาประสานงาน

การประชุมดังกล่าว ได้มีการต่อรองเงื่อนไขบางประการจนกระทั่งเป็นที่ตกลง คือ ประเด็นการให้ข้าราชการประจำมาเป็นรัฐมนตรีได้ จะต้องให้เป็นวุฒิสมาชิกก่อน 12 กุมภาพันธ์ 2526 พลโทชวลิต ยงใจยุทธ ผู้ช่วยเลขาธิการทหารบก ฝ่ายยุทธการ แถลงถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ขัดแย้งกันอยู่ว่า ความคิดเห็นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญของฝ่ายทหารนั้น ได้เสนอมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่ได้เริ่มกันในปัจจุบันนี้ โดยเห็นว่ารัฐธรรมนูญปัจจุบันขัดขวางนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายการต่อสู้ เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ซึ่งปรารถนาจะให้ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มีสิทธิมีเสียงในการ เป็นเจ้าของประเทศโดยสมบูรณ์ มีส่วนร่วมในการปกครอง และได้ผลประโยชน์จากแผ่นดิน ในลักษณะที่เป็นธรรมโดยฝ่ายทหารจะยึดถือการปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งสันติ ความออมชอม การประนีประนอมและประสานประโยชน์ที่กล่าวกันว่ากองทัพจะขยายขอบเขตการปฏิบัติออกไปนอกเหนือจากสิ่งที่สุคมาแล้วนั้น จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้สำหรับผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับกองทัพในปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ทหารเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น และยินดีที่จะประสานความคิด เพื่อไปสู่จุดที่ปรารถนาาร่วมกัน

พลโทชวลิต ชี้แจงถึงทัศนคติของกองทัพในการแก้ไขรัฐธรรมนูญว่า ในวิธีการเลือกตั้งนั้น กองทัพไม่เห็นด้วยกับวิธีการเลือกตั้งแบบรวม เขตหมายเลขเดียว ที่จะก่อให้เกิดสภาพของความไม่สงบเรียบร้อย การเผชิญหน้าและการต่อสู้ในสิ่งไม่สมควร ตลอดจนปรารถนาที่จะได้คนดีอย่างแท้จริง ได้รับเลือกเข้ามาตามความปรารถนาของประชาชน เป็นหลัก

สำหรับวุฒิสมาชิกนั้นกองทัพปรารถนาจะให้ เป็นผู้แทนของปวงชนอย่างแท้จริงโดยได้
รับการเลือกตั้งมาจากบุคคลทุกกลุ่ม ทุกอาชีพและเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือ สส. ที่มาจากการ
เลือกตั้ง คนอยากจะให้ทุก ๆ ฝ่ายขจัดความรู้สึกที่ว่าวุฒิสมาชิกนั้นจะต้องเป็นฝ่ายทหารหรือบุคคล
ในเครื่องแบบ และจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลทุกชั้นตอน แต่กองทัพปรารถนาจะให้
วุฒิสมาชิก เป็นผู้แทนปวงชนอย่างแท้จริง

สำหรับการให้ข้าราชการประจำ เป็นรัฐมนตรีก็ เพื่อให้รัฐบาลมีบุคลากรส่วนหนึ่ง ซึ่ง
รอบรู้ในกลไกของการปฏิบัติงานอย่างดียิ่งมีโอกาสเข้ามารับใช้ประเทศชาติ

นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย ได้กล่าวว่า คนสนับสนุนการเมือง
ในระบบพรรค เพราะพรรคของคนไม่เคยมีนายทุน เป็นพรรคที่ดั่งขึ้นมาด้วยนักการเมืองอุดมการณ์
ออกจากพรรคใหม่มาขึ้นด้วยลำแข้งของตน ความจริงถ้า พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ออก
พระราชบัญญัติพรรคการเมืองผสมกับรัฐธรรมนูญ ปี 2521 ระบบพรรคคงจะดีขึ้นกว่านี้มาก แต่เพิ่ง
มาออกตอนกลางปี 2524 ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมตัวเลย สำหรับ เรื่องวุฒิสมาชิกของอำนาจบ้าน
คนเห็นว่าซึ่งจำเป็น เพราะถ้าไม่มีวุฒิสภาคู่จูนเสถียรภาพของรัฐบาลก็จะไม่มี หลังเลือกตั้งปี
2526 คงไม่มีพรรคใดคุมเสียงข้างมากสำเร็จ รัฐบาลต้องประกอบด้วยพรรค เล็กพรรคน้อย
ล้มลุกคลุกคลานเหมือนช่วงปี 2518

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ กองทัพบกได้เผยแพร่แถลงการณ์ เรื่อง "แนวทางของกองทัพ
ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ" ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2526 แก่สมาชิกรัฐสภามีสาระสำคัญเพื่อ
ชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ ที่ต้องการไปสอดคล้องกับการปฏิบัติตามนโยบาย คำสั่งที่ 66/2523

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ สภาลงมติรับหลักการร่าง พรบ.แก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับที่
พันเอกพล เรื่องประเศรัฐธรรมนูญ เสนอด้วยคะแนนเสียง 295 เสียง ไม่รับหลักการ 126 เสียง
งดออกเสียง 19 เสียง บักรเสีย 2 ใบ และในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2526 มีการประชุม
สภาสมัยวิสามัญ ครั้งที่ 7/2526 เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว
ผลปรากฏว่ามีสมาชิกเห็นชอบให้ผ่าน 254 เสียง ซึ่งไม่ถึงกึ่งหนึ่งของสมาชิกรัฐสภา คือ
264 เสียง จากนั้นที่ประชุมก็ได้พิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
เสนอและมีมติเห็นชอบ 159 เสียง ซึ่งไม่ถึงกึ่งหนึ่งร่างทั้ง 2 จึงต้องตกไป อนึ่งก่อนหน้าที่จะ
มีการประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้เกิดเหตุการณ์
วุ่นวายขัดแย้งทางการเมืองพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายกรรมกร นักศึกษา และพรรค

การเมืองบางพรรค เช่น พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น ได้มีการเคลื่อนไหวคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวโดยมุ่งเข้าโจมตีไปที่กองทัพกว่าจะนำเอาระบบเผด็จการกลับเข้ามาใช้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน วันที่ 15 มีนาคม 2526 โจมตีกลุ่มบุคคลซึ่งหมายถึงทหารที่พยายามจะนำเอาระบบการปกครองไปสู่ความเป็นคอมมิวนิสต์ โดยกล่าวหาว่าทหารมีแผนการที่จะสร้างระบบการเมืองต่าง ๆ ตามรูปแบบของการปกครองปราบคอมมิวนิสต์¹ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการเลือกตั้งและการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าว แต่ภายหลังกองทัพก็ได้ปฏิเสธ และกล่าวหาว่าเป็นเรื่องไร้สาระ²

จากลำดับเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นบทบาทของคณะทหารที่ต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การแก้ไขระบบการเลือกตั้งให้หันไปใช้ระบบเดิม แทนที่จะใช้ระบบใหม่
2. การคงอำนาจวุฒิสมาชิกให้มีอำนาจที่ทัดเทียมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. การเปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำเข้ามามีตำแหน่งทางการเมืองได้

ผู้นำทหารแสดงท่าทีอย่างชัดเจนต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวไม่ว่าจะเป็น พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก พลโทชวลิต ยงใจยุทธ และ พลตรีศิริจักร กุลละวณิช ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้นำที่สำคัญในกองทัพที่เข้ามามีบทบาทต่อรัฐบาล เหตุผลสำคัญที่ทหารยกเป็นข้ออ้างในการเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น แม้อาจจะไม่อ้างโดยตรงว่า เพื่อให้สอดคล้องกับคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 แต่จากการสัมภาษณ์หลายครั้งและเนื้อหาหลายประการที่ผู้นำทหารยกเอามาเป็นข้ออ้างและเป็นข้อยืนยันในการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่วิเคราะห์ได้ว่าได้มีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว เห็นได้จากข้อความใน "แนวทางของกองทัพกบในปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ" ตอนที่หนึ่งความว่า

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

"ภารกิจ เฉพาะหน้าของกองทัพ เราจะต้อง เอาชนะสงครามโดยเด็ดขาด ไม่เพียงแต่ เฉพาะชนะสงครามโดยพื้นฐานเท่านั้น กล่าวคือ จะต้องทำลาย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กำลังติดอาวุธ เขตฐานที่มั่นที่เหลืออยู่ รวมทั้งฐานกองโจรและแหล่งพักพิงให้หมดสิ้น" และ "การที่จะบรรลุภารกิจ เฉพาะหน้าดังกล่าวนี้กองทัพจะกำหนดการรุกรานทางการเมือง เพียงเท่าที่ แล้วมาไม่เพียงพอ เพราะไม่ได้ เป็นไปตามคำสั่งนโยบายที่สั่งไว้ว่า ให้ทำการรุกอย่างค้ำเนื่องแต่การรุกที่แล้วมา นอกจากจะทำได้เพียงขยาย เสรีภาพ ของบุคคลออกไป เพียง เล็กน้อย เท่านั้นแล้ว บังเกิดอุปสรรคต้องหยุดการรุก ในด้านการขยาย เสรีภาพของบุคคล ส่วนในด้านการขยายอิทธิพลของ ปวงชนไม่สามารถดำเนินการได้เลย"

นอกจากนั้นยังแสดงถึง เหตุผลที่นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ดังนี้

"เพื่อให้ เป็นไปตามมาตรการขยาย เสรีภาพของบุคคล และขยายอิทธิพล ของปวงชนหรือนัยหนึ่ง เพื่อการพัฒนาประเทศทางการเมืองให้เป็นระบอบ ประชาธิปไตยตามความเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ควรกระทำเพียงประการเดียวคือ ยึดบทเฉพาะกาลออกไป จะยึดเป็นเวลา เท่าใด สุดแล้วแต่สภาจะพิจารณาเห็นสมควร"¹

ทั้งนี้ เนื่องจาก เหตุผลที่ทหารยกขึ้นมา เป็นข้ออ้างคือ

"การขยาย เสรีภาพของบุคคล และขยายอิทธิพลของปวงชนดังกล่าวนี้ มีส่วน เกี่ยวพันกับกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งรัฐธรรมนูญ ตามที่ผู้บัญชาการ ทหารบกได้กล่าวไว้แล้วว่า ใน เรื่องดังกล่าวมีความ เกี่ยวพันกับกฎหมาย ต่าง ๆ รวมทั้งรัฐธรรมนูญด้วย"

และ "ในเมื่อการรุกรานทางการเมืองโดยการขยาย เสรีภาพของบุคคล และขยายอิทธิพลของปวงชน มีความ เกี่ยวพันกับกฎหมายต่าง ๆ และ รัฐธรรมนูญจึงไป เกี่ยวพันกับการประชุมรัฐสภา เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับ กฎหมายต่าง ๆ และรัฐธรรมนูญให้ เป็นไปตามคำสั่งนโยบายการรุกทาง การเมืองอย่างค้ำเนื่องนั้นเอง"

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่ได้จากท่าทีของคณะทหารดังกล่าวก็คือ การเอ่ยอ้างเอา แนวความคิดประชาธิปไตยโดย เสรีภาพของบุคคล รวมทั้งอิทธิพลของปวงชน ซึ่งในที่นี้กองทัพได้ยืนยัน กับประชาชนว่า กองทัพสนับสนุนประชาธิปไตย โดยในสาส์นฉบับ เดียวกันมีข้อความดังนี้

¹ แนวทางของกองทัพใน "ปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ" (ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์) และ ไปรตดูรายละเอียดยุทธศาสตร์ ค.

"กองทัพจะยืนเคียงข้างประชาชน และจะต่อสู้ให้ได้มาซึ่ง การขยายเสรีภาพของบุคคลและชายอหิปโดยของปวงชน ให้ปรากฏ เป็นจริง เพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุขที่สมบูรณ์ให้ เป็นผลสำเร็จตามความปรารถนาของพี่น้องประชาชน อีกด้วย"¹

ประชาธิปไตยในทหรณะของทหาร ได้พยายามเผยแพร่แนวทางที่แตกต่างไปจาก เดิม โดยเฉพาะประชาธิปไตยจากการเลือกตั้ง ซึ่งกองทัพได้ใช้ความพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ ได้มีการระบุไว้ในเอกสาร 6601 ซึ่งเป็นเอกสารประกอบการ ศึกษาของ กอ.รมน. จัดพิมพ์เผยแพร่ความคิดทางการเมืองของกองทัพได้กล่าวการเลือกตั้ง ไว้ดังนี้ คือ

"การปกครองทางผู้แทนหรือรัฐบาลทางผู้แทนนั้น ไม่หมายความว่า เลือกตั้งหรือไม่เลือกตั้ง แต่หมายความว่า ใช้อำนาจอหิปโดยรักษาผล ประโยชน์ของใคร ถึงจะเลือกตั้ง แต่ถ้ารักษาผลประโยชน์ของกลุ่มผูกขาด ก็เป็นผู้แทนของกลุ่มผูกขาดไม่ได้ เป็นผู้แทนของปวงชน จึงเป็นการปกครอง ระบอบเผด็จการ แต่ถึงจะไม่เลือกตั้ง แต่รักษาผลประโยชน์ของปวงชน จึงเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย"²

ประเด็นที่ยกมาข้างต้นนี้ เป็นแนวความคิดของกองทัพที่พยายามจะ เผยแพร่ประชาธิปไตย สันความหมายที่กองทัพให้คำจำกัดความไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อแนวความคิดที่มีต่อพรรคการเมือง สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองนั้น จะได้ศึกษาโดยละเอียดต่อไป

จากแนวความคิดของทหารข้างต้นนี้ มองความหมายของความเป็นประชาธิปไตยที่ เป้าหมาย (Purpost) ของคณะรัฐบาลมากกว่าวิธีการ (Means) ของการที่ได้มาซึ่งรัฐบาล ในขณะที่รูปแบบการได้มาซึ่งรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย ที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายก็คือ การใช้การเลือกตั้ง เนื่องจาก เป็น เบื้องต้นที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง³ จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามของทหารที่จะ เปลี่ยนแปลงประเด็น เกี่ยวกับประชาธิปไตย จากวิธี การซึ่งถือว่าเป็น เบื้องต้นที่สุด มาสู่จุดประสงค์โดยที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงที่มาของรัฐบาลโดยกรณี เปรียบเทียบให้เห็นถึงอุปสรรคของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งว่าจะกลายเป็นตัวแทนของกลุ่มผูกขาด ก็คือกลุ่ม เศรษฐกิจทั้งหลาย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในภายหลัง

¹ เรื่องเดียวกัน.

² โปรดดูภาคผนวก ข.

³ ภาคผนวก ง.

แนวความคิดดังกล่าวแม้ว่าจะปรากฏในเอกสาร ซึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่ภายในกองทัพ และได้มีการระงับมิให้เผยแพร่ออกสู่ภายนอก แต่ก็เป็นที่ฐานต่อแนวความคิดหรือบทบาทต่าง ๆ ที่ปรากฏออกสู่สายตาประชาชนไม่ว่าจะเป็นสาส์นถึงประชาชนหรือ "สมุดปกขาว" ซึ่งเขียนเพื่อแสดง "แนวทางของกองทัพมหกในการแก้ไขปัญหารัฐธรรมนูญ" เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2526 หรือคำปราศรัยของผู้บัญชาการทหารบก (พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก) ที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์ ในโอกาสที่ลาออกจากตำแหน่งวุฒิสมาชิก เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2526 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงหลักการของกองทัพ เกี่ยวกับประชาธิปไตยดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้ง เสรีภาพ และอำนาจประชาธิปไตยของปวงชนซึ่งกองทัพพยายามชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งหรือสภาผู้แทน ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับระบบพรรคการเมืองนั้น มิได้เป็นประชาธิปไตยเท่าใดนัก
2. การเร่งขยายเสรีภาพของปวงชนและพัฒนาหลักการประชาธิปไตย (ค่านิยมของกองทัพ) เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อยุติสงครามคอมมิวนิสต์ และเป็นไปตามหลักการในคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เหมือนดังเช่น ความตอนหนึ่งในสมุดปกขาวที่ว่า

"การขยายอธิปไตยของปวงชน และขยายเสรีภาพของบุคคลนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณากันตามหลักการ และหลักวิชาการของระบอบประชาธิปไตย...."

ปัญหาการยกฐานะของวุฒิสภา และการกระทำให้วุฒิสภาเป็นประชาธิปไตยนั้น ท่านผู้บัญชาการทหารบกได้กล่าวไว้แล้วว่า "ส่วนวุฒิสภานั้น กระผมได้กล่าวถึงปัญหาการยกฐานะของวุฒิสภาไว้ได้กล่าวถึงปัญหาการยึดอายุ" และกล่าวอีกตอนหนึ่งว่า "วุฒิสภานั้นเป็นสภาแต่งตั้งซึ่งสามารถจะแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ได้ กล่าวคือ สมาชิกภาพของวุฒิสภา จะประกอบไปด้วยบุคคลทุกสายอาชีพอย่างครบถ้วนอย่างยุติธรรม หากเป็นไป เช่นนี้วุฒิสภาก็จะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากกว่า สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสภาเลือกตั้ง"¹

และ "ในการเลือกตั้งทั่วไปนั้น ไม่ว่าจะทำให้การเลือกตั้งเป็นประชาธิปไตยสักเพียงใดก็ตามในสภาพปัจจุบันของประเทศไทย ยังเป็นการยากที่จะให้คนยากคนจน ชาวนา กรรมกร หรือบุคคลที่เป็นผู้แทนที่แท้จริงของราษฎรเข้ามา เป็นสมาชิกสภาผู้แทน"²

¹ คำแถลงการณ์ของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2526 เวลาประมาณ 20.45 น.

² เรื่องเดียวกัน.

จากคำกล่าวของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มีประเด็นที่กล่าวถึงความ เป็นประชาธิปไตยโดยตามแนวทางที่ทหารเห็นว่าเหมาะสม ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับ เสรีภาพและการเลือกตั้ง "ปัญหาการเลือกตั้งรวมเขต เขตหมาย เลขเดียวตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมืองปัจจุบันนั้น เป็นการคัด เสรีภาพบุคคลทำให้บุคคลชาวไทยไม่มี เสรีภาพทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย และยังเป็นหนทางที่เปิดให้ความไม่ยุติธรรม ในสังคม สอดแทรกเข้ามาอย่างไม่อาจควบคุมได้ อันจะส่งผลกระทบต่อความ เป็นอยู่ ของประชากรไทย อันเป็นความมั่นคงของชาติ เสรีภาพทางความคิด เป็นรากฐานของเสรีภาพทั้งปวง เพื่อคัด เสรีภาพของประชาชนถึงระดับนี้ เราจะพูดถึงประชาธิปไตยได้อย่างไร"

ปัญหาเกี่ยวกับประชาธิปไตย "เหตุผลในการยกฐานะของวุฒิสภาและให้ ข้าราชการประจำและพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ เป็นข้าราชการ การเมืองได้ เป็นเหตุผลเพื่อขยาย เสรีภาพของบุคคล ให้บริบูรณ์ตามระบอบ ประชาธิปไตย และยังเป็นการขยายอิทธิพลของปวงชนตามระบอบประชาธิปไตย อีกด้วย"¹

และ "สภาผู้แทนนั้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อาจจะเป็น สภาแต่งตั้งหรือเลือกตั้งก็ได้ ขอแค่ให้เป็นสภาที่มีลักษณะ เป็นผู้แทน ของปวงชนอย่างแท้จริงเท่านั้น กองทัพบกเห็นว่าลักษณะและฐานะของวุฒิสภา ตามทฤษฎีที่ได้เสนอเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย ในการพัฒนา การเมืองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยในที่สุด..."²

"กระผมขออ้างว่ากองทัพบกได้ยึดมั่นในการปฏิบัติตามวิธีทางประชาธิปไตย และวิธีทาง แห่งรัฐธรรมนูญตลอดไป"³

จากคำแถลงดังกล่าวพอที่จะสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยของฝ่ายทหารที่นำ มาเป็นข้อมูล เพื่อประกอบ เป็นแนวความคิดที่สนับสนุนบทบาทของกองทัพในการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นวิธีการหนึ่งที่ระบอบใด ๆ จะนำไปใช้ก็ได้ไม่จำเป็นที่ จะต้อง เป็นระบอบประชาธิปไตยเพียงระบอบเดียวที่ใช้อยู่ และการเลือกตั้งที่จัดทำนั้นมีได้หมายความว่า จะ เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของรัฐบาลมากกว่าวิธีการ

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

2. สภาที่มาจากการแต่งตั้ง (วุฒิสภา) จะสามารถทำให้เป็นประชาธิปไตยได้มากกว่า เพราะสามารถแต่งตั้งจากคนทุกสาขาอาชีพ ทั้งที่ได้รัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่วนรวมจะได้ แต่งตั้งต่อไปโดยคำนึงถึงส่วนรวม

3. เกี่ยวกับข้าราชการประจำที่มีตำแหน่งทางการเมืองได้ ก็จะเป็นการสอดคล้อง กับหลักประชาธิปไตย เพราะข้าราชการก็ถือว่าเป็นผู้แทนอาชีพหนึ่ง ก็ย่อมมีอยู่ในวุฒิสภา เช่นเดียวกับพ่อค้า นักอุตสาหกรรม ช่างนา กรรมกร ซึ่งเป็นผู้แทนอาชีพหนึ่งของคน¹ จากข้อความตอนหนึ่งของ "สมุดปกขาว" ที่ว่า

"ความจริงข้อนี้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้บัญญัติไว้แล้วว่า สมาชิกวุฒิสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการ หรือกิจการต่าง ๆ ซึ่งก็หมายถึงอาชีพต่าง ๆ นั้นเอง เท่าที่แลแล้ว เราไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญกันเอง และเราจะไปคัดข้าราชการประจำ ออกจากอาชีพได้อย่างไร และคัดข้าราชการประจำออกจากการเป็น ผู้แทนอาชีพได้อย่างไร"

เกี่ยวกับข้าราชการประจำ เป็นรัฐมนตรี "เมื่อรัฐมนตรีไปจาก สมาชิกตามระบบรัฐสภา สมาชิกวุฒิสภาที่เป็นข้าราชการประจำก็อาจเป็น นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้ เช่นเดียวกับผู้แทนอาชีพอื่นหรือผู้แทนราษฎร จากเขตต่าง ๆ"² แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยดังกล่าวนี้ กองทัพบก ได้อ้างภารกิจหน้าที่ในการสร้างประชาธิปไตยตามแนวดังกล่าว ซึ่งเป็น หน้าที่ของกองทัพบกตามคำสั่งที่ 86/2523 ที่กล่าวมาแล้ว กองทัพบกจึงยืนยัน ความชอบธรรมที่จะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญตามแนวทางของกองทัพบกดังกล่าว ดังคำพูดของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกในการปราศรัย ในโอกาสเดียวกันดังนี้

"กองทัพบกยึดถือนโยบายตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 86/2523 และ ที่ 85/2525 ซึ่งเป็นนโยบายประชาธิปไตยที่ถูกต้อง นโยบายนี้มีได้เป็น นโยบายที่ต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่เป็นนโยบายที่ต่อสู้กับ ความไม่ถูกต้องทั้งปวงในประเทศ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศให้พัฒนาและนำไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อันเป็นระบอบการปกครองที่เป็นธรรม และสนองประโยชน์ต่อปวงชน ส่วนใหญ่ของประเทศ เจตนารมณ์ของกระผมและกองทัพบกก็คือ เจตนารมณ์ ระบุไว้ในคำสั่งดังกล่าว"³

¹ แนวทางกองทัพบกในปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รายละเอียดตามภาคผนวก ค.

² เรื่องเดียวกัน.

³ คำแถลงการณ์ของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก

นอกจากนั้นข้อความในสมุคปกขาว ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะทียบยกประเด็นที่สำคัญของนโยบาย 66/2523 ที่ถือว่าถูกต้องและเหมาะสม จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงระบบต่างๆ ให้สอดคล้องเพื่อบรรลุดูประสงคตามคำสั่งดังกล่าว ได้แก่

"คำสั่งนโยบายที่ 66/2523 ของรัฐบาลถูกต้อง และเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในชาติ"

และ "ที่ว่ากองทัพจะให้แก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ตรงกับความจริงและไม่ถูกต้อง นโยบาย 66/2523 ที่จะขยายอธิปไตยของปวงชน และขยายเสรีภาพของบุคคล คือยกฐานะของวุฒิสมาชิก และทำให้วุฒิสมาชิกเป็นประชาธิปไตย โดยให้สมาชิกสภาประกอบด้วยบุคคลทุกสาขา ทุกอาชีพ ทำให้สภาผู้แทนราษฎร เป็นประชาธิปไตยโดยให้มีการเลือกตั้งอย่างเสรี และผู้มีสิทธิหนึ่งคน เลือกผู้แทนได้คนเดียว และยืนยันการใช้ระบบรัฐสภาเป็นรูปการปกครองของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นเช่นนี้ได้ก็ด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญยึดบทเฉพาะกาล"

และ "คำสั่งนโยบายที่ 66/2523 และ 65/2525 เป็นนโยบายประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเป็นความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนในชาตินโยบายนี้มีไข่นโยบายการต่อสู้ เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่เป็นนโยบายที่ต่อสู้กับความไม่ถูกต้องและความไม่เป็นธรรมทั้งปวงในชาติ..."¹

"ทั้งหมดนี้เป็นเจตนารมณ์ของผู้บัญชาการทหารบก และจุดยืนอันแน่วแน่ จากทวนหิ้งหลายทุกอาชีพด้วยดี เพื่อร่วมกันสร้างความมั่นคง ปลอดภัย ของชาติเราให้สถาพรตลอดไป"²

7.2.3 การโจมตีระบบพรรคการเมือง นอกจากบทบาทในการแก้ไข

รัฐธรรมนูญ โดยการพยายามผลักดันให้มีการแก้ไข เพื่อให้เป็นไปตามแนวความคิดของทหาร หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ เพื่อให้ทหารสามารถที่จะ เข้ามามีบทบาททางการเมืองได้โดยตรง กองทัพได้พยายามโจมตีระบบพรรคการเมืองโดยกล่าวหาว่าระบบพรรคการเมือง เป็นระบบที่จะทำให้เกิดกลุ่มผูกขาดทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่จะมีโอกาสได้รับการเลือกตั้ง ตามระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ และจะเข้าไปดำเนินการบริหารประเทศโดย เป็นกลุ่มผลประโยชน์ผูกขาด ดำเนินการเพื่อให้ เป็นไปตามผลประโยชน์ของกลุ่มตัวโดยกดขี่ขูดรีดประชาชน³

¹ การผนวก ค.

² เรื่องเดียวกัน.

³ กนก วงษ์ตระหง่าน, ประชาธิปไตยกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง (กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 9.

"พันธมิตรประชาธิปไตย" ได้บรรยายถึงพรรคการเมืองในปัจจุบันว่า ประกอบขึ้นด้วย กลุ่มนายทุนผูกขาด ประเภทต่าง ๆ เช่น นายทุนธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทการเงิน นายทุน อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ว่า¹

"ทุนนิยมปัจจุบันของไทย มีลักษณะ เป็นทุนนิยมผูกขาดนั่นเอง และกลุ่มผูกขาดเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กับ พรรคการเมืองหลายพรรค เช่น พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย เป็นต้น...

ถ้ากลุ่มนายทุน ๑๖ กลุ่ม หรือประมาณ 500 ตระกูลดังกล่าว ยังคงผูกขาดอยู่ต่อไปในการดำเนิน เศรษฐกิจอย่างที่ เป็นอยู่ในขณะนี้ ความร่ำรวยของเราก็จะพอกพูนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันประชาชน ส่วนใหญ่ก็จะยาก เชื้อหนักหน่วงลงทุกวัน จนกระทั่งมีความเสียหายและ ทรนงตัวอยู่ไม่ได้ เพราะสงครามก็เช่นเดียวกับธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวง ที่ทรนงตัวอยู่ไม่ได้ เพราะ ความสมดุลแต่ถ้าขาดความสมดุลถึงจุด ๆ หนึ่ง ก็จะไม่ทรนงอยู่ไม่ได้ อย่าง เช่นที่สังคมทั้งหลายในอดีตได้พังทลายมาแล้ว เพราะขาดความสมดุล"²

แสดงให้เห็นว่า "พันธมิตรประชาธิปไตย" มองว่าสภาพสังคมที่เป็นทุนนิยม แบบผูกขาด นี้จะ เข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยผ่านพรรคการเมืองที่กลุ่มนายทุนผูกขาดมีอิทธิพลหรืออยู่ เบื้องหลัง เมื่อเป็นเช่นนี้ พรรคการเมืองก็จะ เป็น เครื่องมือทางการเมืองให้แก่กลุ่มนายทุนผูกขาด ในการนี้จะ เอา เป้าหมายประชาชนทาง เศรษฐกิจ โดยอาศัยอำนาจทางการเมือง เป็น เครื่องมือด้วย อำนาจทางการเมือง เป็น เครื่องมือด้วย พรรคคณะกรรมการเมือง เช่นนี้ สะท้อนว่ากลุ่มนายทุนผูกขาดอาศัยการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกติกาของประชาธิปไตย เป็น เครื่องมือในการได้มาซึ่งอำนาจทาง การเมืองนั้นหมายความว่า การเลือกตั้งภายใต้ระบบทุนนิยมผูกขาดย่อมจะ เป็นการ เลือกตั้งที่นำไปสู่ การผูกขาดอำนาจทางการเมือง

¹พันธมิตรประชาธิปไตย, "ความจริงที่ต้องพูด" สารส่นประชาชน 14 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2526), หน้า 4.

²กนก วงษ์ตระหง่าน, ประชาธิปไตยกับพรรคการเมือง และการเลือกตั้ง, หน้า 6.

สาส์นประชาชนฉบับ เดียวกันอธิบายว่า "การเลือกตั้งภายใต้ระบบทุนนิยมผูกขาดที่แบ่งคนในสังคม เดียวกันออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายอภิสิทธิ์ชนกับสามัญชนนั้นพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองอัน เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของคนในสังคม ถึงแม้ว่าจะมีหลายสิบพรรค และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน แต่โดยเนื้อหาแล้วก็มีแค่เพียง 2 พรรค หรือ 2 กลุ่ม เท่านั้นคือ พรรคหรือกลุ่มตัวแทนผลประโยชน์ของอภิสิทธิ์ชน กับพรรคหรือกลุ่มตัวแทนผลประโยชน์ของสามัญชน และโดยที่พรรคที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของอภิสิทธิ์ชนได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มอภิสิทธิ์ชน และใช้อิทธิพลทางการเงิน ทำให้พวกเขาเอาชนะการเลือกตั้ง เข้ากุมอำนาจการปกครองตลอดมา และใช้อำนาจการปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายพิทักษ์ และแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มอภิสิทธิ์ชนตามกลไกของระบบทุนนิยมผูกขาด ฝ่ายอภิสิทธิ์ชนจึงเป็นฝ่าย เบียดเบียนขูดรีดคนส่วนมากในชาติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การเลือกตั้งภายใต้ระบบทุนนิยมผูกขาดนี้ จึงแทนที่จะทำให้ประชาชนได้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองผ่านสภา ผู้แทนราษฎรตามกลไกของระบบรัฐสภากลับกลายเป็นว่าสภาผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจอธิปไตย มาจากประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยนั้น เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของฝ่ายอภิสิทธิ์ชน คนส่วนข้างน้อยในสังคมพิทักษ์ให้คนส่วนข้างน้อยที่ในสังคมอยู่ดีกินดีและปล่อยปละละเลยให้คนส่วนข้างมากอยู่กัน เลวตามยถากรรม¹

จากบทความในสาส์นประชาชนแสดงถึงแนวความคิดต่อพรรคการเมืองในทางลบโดยมองว่า พรรคการเมืองนั้น เป็น เครื่องมือของกลุ่มนายทุนทางธุรกิจที่มุ่งจะ เข้ามาอาศัยอำนาจทางการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ให้กลุ่มคน

นอกจากนั้นผู้นำทหาร เช่น พลตรีพิชิต ฤกษ์วณิช ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 ก็เคยกล่าวให้สัมภาษณ์ถึงเรื่อง เกี่ยวกับพรรคการเมืองต่อการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแบบใหม่² โดยขอเอาเกียรติยศเป็นประกันว่า จะมีกลุ่มนายทุนต่างชาติ ทุ่มเงินถึง 600 ล้านบาท เพื่อซื้อพรรคการเมืองในไทยและพยายามให้ชนะการเลือกตั้งเพื่อเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล เนื้อหาในคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ถึงกับแสดงรายละเอียดว่านายทุนดังกล่าวนี้ นายทุนกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

² สยามจดหมายเหตุ, ฉบับที่ 8-16, ปีที่ 8 (พ.ศ.2526).

จากการพิจารณาถึงแนวความคิดและบทบาทของกองทัพที่มีต่อการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ดังที่ได้ยกคำกล่าวหรือข้อเขียนต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในข้างต้น จะเห็นได้ว่ากองทัพมิได้เห็นด้วยกับการเลือกตั้ง และมิได้มีความหวังว่า การเลือกตั้งจะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยโดยโดยกองทัพมองการเลือกตั้งเป็นหนทางที่กลุ่มผูกขาดทางเศรษฐกิจจะ เข้ามามีอำนาจ และใช้อำนาจนั้น เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มคนดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พรรคการเมืองและวิธีการเลือกตั้งที่เป็นอยู่หรือกำลังใช้อยู่ไม่มีความ เป็นประชาธิปไตยและยังไม่สามารถจะนำมาซึ่งประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนอีกด้วย จากแนวความคิดนี้กองทัพมีแนวทาง เกี่ยวกับพรรคการเมืองและวิธีการเลือกตั้งของตนซึ่งกองทัพมีความประสงค์และพยายามที่จะผลักดันให้เกิดขึ้น เป็นที่ทราบกันดีว่าระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 นี้เป็นการเสริมสร้างบทบาทให้แก่พรรคการเมืองในแง่ที่บังคับให้ผู้สมัครและ/หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง การเลือกตั้งจะต้องเลือก เป็นพรรค ซึ่งเมื่อประกอบกับความ เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่พรรคการเมืองมีความ เข้มแข็งและเติบโต ได้รับการยอมรับและมีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ทหารหมดความชอบธรรมที่จะ เข้ามามีบทบาททางการเมืองทหาร โดยเฉพาะผู้นำทหารจึงได้ทำการโจมตีทั้งระบบพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้น และพยายามโจมตีระบบการเลือกตั้งดังกล่าวในจำนวนที่ไม่เสริมสร้างประชาธิปไตย ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของความพยายามที่จะได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามแนวความคิดดังกล่าว ดังเช่น คำกล่าวของ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกที่ว่า

“ความจริงแล้ว ผมมีความ เชื่อว่าการเลือกตั้งด้วยวิธีการแบ่งเขตและ เรียงเบอร์เรียงหมายเลข เป็นวิธีการที่ประชาชนคนไทยได้เคยชินต่อการเลือกตั้ง แบบนี้มานานแล้ว”¹

การขึ้นำประชาธิปไตยตามแนวทางข้างต้น และการโจมตีพรรคการเมืองนั้น เป็นอีก เหตุผลหนึ่งที่จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย 66/2523 ซึ่งให้ความชอบธรรมแก่กองทัพในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง โดยอาศัยเงื่อนไขทางด้านความมั่นคงและการสู้รบกับพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นมูลเหตุที่สำคัญ นับ เป็นความพยายามอีกก้าวหนึ่งของกองทัพที่จะนำ มามีส่วนร่วม ในทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นภายใน เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2526 ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวของกองทัพ แม้ว่าจะได้ผลในช่วงแรก คือ สภารับหลักการในระยะแรกของการเสนอผู้คัดข้อแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ก็ต้องประสบกับพลัง

¹ คำกล่าวของ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก.

กตสันต่าง ๆ รวมทั้งการเคลื่อนไหวศักดิ์อำนาจเพื่อมิให้ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ผ่านสภา เพราะถือว่าจะ เป็นหนทางนำไปสู่ความเป็นเผด็จการ อันเป็นผลให้ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ไม่ผ่านการเห็นชอบจากสภา ซึ่งถือได้ว่าความพยายามที่จะให้มีการแก้ไขกฎ เกณฑ์ในทางที่จะ เอื้ออำนวยให้ทหาร เข้ามามีบทบาททางการเมืองในระบอบรัฐสภา ประสบความล้มเหลว

7.3 บทบาทของทหารต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2526

อย่างไรก็ดี บทบาททางทหารในการใช้อิทธิพลครอบงำรัฐบาลก็ยังคงมีอยู่มาก ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำรัฐบาล คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงต้องพึ่งพาหลังสนับสนุนจากกองทัพอยู่พอสมควร ทั้งนี้แม้ว่าทหารจะไม่สามารถ เข้ามามีบทบาทได้อย่างถูกต้องชอบธรรม หรือโดยตรง แต่ทหารในฐานะกลุ่มพลังที่มีศักยภาพพอสมควรและได้แสดงตนในฐานะที่เป็นผู้พิทักษ์รัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกก็ได้เริ่ม เข้ามามีบทบาททางการเมือง ก็ด้วยอาศัยบทบาทในการเป็นผู้นำปราบกบฏ 1-3 เมษายน 2524 จนสำเร็จและกลายมาเป็นผู้นำกองกำลังที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลกลุ่มใหม่ อีกประการหนึ่ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น แม้ว่าจะจัดตั้งรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญโดยพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลและทำหน้าที่ในรัฐสภาโดยอาศัยเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมือง แต่ พลเอก เปรม มา ก็ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนที่เป็นสังกัดของตนเองโดยตรง

บทบาทของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่จะ เป็นตัวแทนของกองทัพในทางการเมือง หรือแม้แต่บทบาทของกองทัพโดยส่วนรวมก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เมื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อำนวยการเมืองในลักษณะที่กล่าวข้างต้น ในขณะนั้นก็ยังมิได้สร้างบทบาททางการเมืองในฐานะผู้นำทหารคนใหม่ที่จะมีตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองก็ย่อมจะทำให้ทหารขาดจากอำนาจของการเมืองมากขึ้น และจากเหตุผลดังกล่าวนี้ ฝ่ายทหารจึงมีทางเลือกอยู่อีก 1 ประการก็คือ พยายามให้มีการผลักดัน เพื่อให้รัฐบาลยุบสภา และจะได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นก่อนที่จะสิ้นอายุขัยเฉพาะกาล ซึ่งจะมีผลให้ระบบการเลือกตั้งนั้น ยังใช้แบบเดิมคือ มีการแบ่ง เขตและเรียงหมายเลข ซึ่งกองทัพจะได้ประโยชน์ในประการต่าง ๆ ดังนี้

1. ระบบการเลือกตั้งแบบ เดิมจะไม่ค่อยมีผลให้พรรคการเมืองได้รับการเสริมสร้างให้เข้มแข็งเท่าใดนัก นอกจากนั้นก็ยังมิได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคการเมืองทำให้ การเลือกตั้งจะมีผู้สมัครอิสระได้รับเลือกตั้งเข้าสู่อมาามากพอสมควร จากผลของการเลือกตั้งดังกล่าวนี้ ก็จะไม่มีการใดได้รับเสียงข้างมากในสภา จำเป็นที่จะต้องมีรัฐบาลผสมอยู่อีก เช่น เดิมยังจะต้องอาศัยบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในหลาย ๆ ฝ่ายในการประสานเพื่อจัดตั้งรัฐบาล

2. จากผลของการเลือกตั้งเมื่อใช้แบบเดิม ซึ่งยังไม่เข้างวดในเรื่องการสังกัดพรรคการเมืองของ สส. ผู้นำทางการเมืองอาจทำการรวบรวมเสียงสนับสนุนได้เป็นกลุ่มก้อน เพื่อที่จะจัดตั้งรัฐบาลหรือเพื่อผลักดันให้ดำเนินงานใด ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของทหาร โดยที่ผู้นำทางการเมืองดังกล่าวนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมาจากรัฐบาล ดังเช่น พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งเคยทำสำเร็จมาแล้วในการจัดตั้งรัฐบาลหลังจากการเลือกตั้ง พ.ศ. 2522 ทั้งนี้โดยอาศัยเงื่อนไขที่ สส. และพรรคการเมืองในรัฐสภา มีความหลากหลายและกระจัดกระจายไม่อาจหาผู้นำทางการเมืองจากพรรคการเมืองใดที่สามารถควบคุมเสียงในสภาได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งทำให้ พลเอกเปรมฯ สามารถที่จะก้าวเข้ามาอยู่ในฐานะที่เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลได้อีก

3. ได้มีการประนีประนอมกันระหว่างฝ่ายทหารกับพรรคการเมืองบางพรรคที่ร่วมมือกับทหารในการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคชาติไทย พรรคประชากรไทย พรรคสยามประชาธิปไตย และพรรคประชากรไทย ว่าพรรคต่าง ๆ เหล่านี้ คือมิตรภาพตามสูตรที่จะร่วมจัดตั้งรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้ง¹

พรรคชาตินั้นประเมินว่าจะได้รับเลือกเข้ามาไม่ต่ำกว่า 70 พรรคประชากรไทย ประเมินว่าจะได้รับเลือกเข้ามาไม่ต่ำกว่า 80 และขณะเดียวกันก็ได้มีการคาดการณ์ว่าจะมี สส. อิสระได้รับเลือกเข้ามาไม่ต่ำกว่า 100 คน หากเป็นไปตามนี้ถ้ามีการเลือกตั้งก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้และผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ในภายหลัง

จากเหตุผลประการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นประกอบกับการประเมินความข้อ 3 จึงได้มีการยุบสภาในวันที่ 19 มีนาคม 2526 และจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นหลังจากนั้น 30 วัน คือวันที่ 18 เมษายน 2526 ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่สั้นบทยเฉพาะกาลตามรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 20 เมษายน 2526 เป็นที่เชื่อกันว่า การยุบสภาดังกล่าวนี้ เป็นแรงผลักดันที่มาจากฝ่ายทหารเป็นสำคัญ เพื่อให้การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นใหม่มี ยังคงใช้ระบบเก่าที่ผู้นำทหารหรือผู้นำทางการเมืองที่มีแนวทางสอดคล้องกับทหารสามารถที่จะเข้ามาภิวัตน์บทบาททางการเมืองได้ บทบาทในขั้นตอนนี้ของทหาร จึงเป็นไปในแนวทางที่พยายามผลักดันให้การเลือกตั้งนั้น เชื่ออำนาจให้พรรคการเมืองที่สนับสนุนแนวทางของทหารได้รับชัยชนะมากที่สุดซึ่งทหารอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น ในเขตเลือกตั้งที่มีทหารอาศัยอยู่มากก็อาจจะบังคับให้บรรดาทหารที่อาศัยอยู่นั้น ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองที่มีบทบาทเกือบทุกพรรคดังกล่าวและวิธีอื่น ๆ อีก

¹ มติชน สดสัปดาห์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1856, วันอาทิตย์ที่ 3-9 เมษายน (พ.ศ. 2526).

ส่วนพรรคการเมืองที่อยู่ในข่ายที่ทหารจะให้ความสนับสนุนนั้น ในที่นี้ผู้เขียนได้สรุป ประเด็นไว้ดังนี้

1. เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของทหารก็คือ การผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ขัดขวางการมีบทบาททางการเมืองของทหาร ซึ่งก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้ง ทหารก็ได้ร่วมมือกับพรรคการเมืองบางพรรค ในการผลักดันให้มีการแก้ไขดังกล่าวในรัฐสภา ดังนั้น พรรคการเมืองเหล่านี้จึง เป็น เครื่องมือของทหารได้ดีในการผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญใน ต่อไป

2. ทหารมิได้จัดตั้งพรรคการเมือง เข้าแข่งขันทางการเมืองด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น และไม่สามารถมีบทบาททางการเมืองได้โดยตรง ในช่วงการเลือกตั้งครั้งนี้สิ่งเดียวที่ทหารจะ กระทำได้ก็คือการร่วมมือกับพรรคการเมืองต่อไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ส่วนความมุ่งหวังที่จะให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้มีโอกาส จัดตั้งรัฐบาลและดำเนินงานตามที่ทหารประสงค์ นั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ประกอบด้วย ดังนั้นการที่จะสนับสนุนพรรคใดพรรคหนึ่งให้เป็นตัวแทนของฝ่ายทหารในทางการเมือง โดยตรง จึงยังไม่เกิดขึ้น เหตุผลประการหนึ่งก็คือ บรรยากาศการเลือกตั้ง และผลของการเลือกตั้ง ครั้งใหม่ที่จะมีมา นี้ ก็คงจะเป็นไป เช่น เดิม คือไม่มีพรรคการเมืองใดที่จะได้รับเลือกเข้ามา เป็น กลุ่มก้อนพอ ต้องมีการประสานประโยชน์ระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ อีกซึ่งสามารถที่จะใช้ รูปแบบเดิม เมื่อครั้ง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้ามามีอำนาจได้

จากจุดประสงค์และสภาพการณ์ดังกล่าว ทหารจึงมุ่งสนับสนุน เฉพาะพรรคการเมือง ที่จะมียบทบาทในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ภายหลังจากที่ได้จัดให้มีการเลือกตั้งแล้ว ซึ่งการสนับสนุน ดังกล่าวนั้นอาจมีผลให้พรรคการเมืองดังกล่าวได้มีโอกาสร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลหรือไม่ก็ตาม แต่ ก็เป็นที่คาดได้ว่าทหารจะยังคงใช้อิทธิพลต่อรัฐบาล ได้พอสมควร เหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา แม้ว่า จะอยู่ในรูปของหลังฉาก เบื้องหลัง แต่อิทธิพลก็ยังคงอยู่ตราบ เท่าที่ในรัฐสภายังไม่มีพรรค การเมืองใด หรือกลุ่มใดซึ่งประกอบไปด้วยนักการเมือง พลเรือนล้วน ๆ ที่สามารถควบคุมเสียง รัฐสภาได้เด็ดขาด หลักฐานที่สำคัญที่เป็นที่ยืนยัน ข้อสรุปดังกล่าว เห็นได้จากภายหลังที่มีการ จัดตั้งรัฐบาลแล้ว พลเอกเปรม ก็ยังคงร่วมมือกับพรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ เป็นหลักใหญ่ ในการจัดตั้งรัฐบาลของการควบคุมเสียงในสภา ทั้งนี้จึงมีผลให้ฝ่ายทหารใช้อิทธิพลบีบบังคับให้ พรรคการเมืองดังกล่าวยอมรับพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคชาติประชาธิปไตย ซึ่งเชื่อว่าเป็น

หัวแรงสำคัญในการผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในคราวที่แล้ว เข้าร่วมในรัฐบาลทั้ง ๆ ที่ ทั้ง ๒ พรรคนี้ได้เคยประจัญหน้าและประกาศตนเป็นปฏิปักษ์ทางการเมืองมาโดยตลอด เห็นได้ว่า อิทธิพลของฝ่ายทหารค่อการเลือกตั้งในครั้งนี้นั้น มุ่งที่จะให้รัฐบาลดังกล่าว ดำเนินการอย่างใด อย่างหนึ่งที่จะทำให้มีการแก้ไขกระบวนการบางประการ เพื่อให้ทหารเข้ามามีบทบาทในรัฐสภาได้.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย